

Olympic Games, the World Cups and continental superiority, at the international tournaments and so forth. Such athletes are a part of national teams of Ukraine, the national teams of sports and sports societies, a number of the strongest people of different regions of our country.

The leading trainers who carry honorary titles “The honored trainer of Ukraine” are engaged in their preparation and are leading experts of the highest category from the sports. But unfortunately, most of the experts in training of highly skilled athletes, place the main emphasis on technical and tactical preparation, ignoring psycho-emotional training of the subordinates. And modern scientific researchers note that the main reason of defeats of our combat athletes at the international competitions lies in the psychological factor.

Psycho-emotional preparation in sport of highest achievements, and especially in single combats, for today, does not receive proper attention that is the main factor through which a large number of athletes at official competitions aren't capable to show the result, greatest possible for themselves and to occupy the first place on a podium.

Therefore in this article, we made the analysis of modern scientific researches and scientific and methodological literature and allocated the psycho-emotional factors disturbing our athletes in their achievement of high results and also specified the ways of their overcoming.

The prospect of further research should be the implementation of these recommendations in practice of the leading trainers in martial arts, for the formation of psychological stability of their children during the official competitions, as well as in preparation for them. We propose to use the obtained information for lectures and practical classes on the discipline “Psychology of sports”.

Key words: *sport psychology, psycho-emotional preparation, mental state, psychological atmosphere, stress.*

УДК 377.013.42

В. В. Любарець

Школа юних лідерів громадянського суспільства

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЮНОГО ЛІДЕРА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У публікації означено особливості соціалізації особистості як необхідну передумову підготовки юних лідерів громадянського суспільства. Здійснено аналіз різних підходів учених до питань соціалізації юних лідерів громадянського суспільства. Висвітлено ключові питання актуальної проблеми сьогодення – соціалізації юних лідерів громадянського суспільства та визначення інноваційних аспектів педагогізації освітнього середовища формування сучасного лідера громадянського суспільства. Означено необхідність створення єдиного інноваційного освітнього середовища: Школа – Вищий навчальний заклад – Громадська організація. Встановлено необхідні шляхи оптимізації процесу соціалізації юних лідерів громадянського суспільства. Визначено організаційно-педагогічні умови, спрямовані на соціалізацію учасників інноваційного інформаційно-освітнього середовища. Окреслено подальші об'єкти дослідження в соціалізуючому інформаційно-освітньому середовищі формування юного лідера громадянського суспільства.

Ключові слова: *соціалізація, соціальна компетентність, особистість, інформаційно-освітнє середовище, юний лідер громадянського суспільства.*

Постановка проблеми. Нині проблема соціалізації молодого покоління є надзвичайно актуальною, оскільки саме в період становлення особистості формуються їх лідерські позиції в громадянському суспільстві. Однією з неодмінних передумов формування юних лідерів має бути їх громадська активність. На сучасній тернині сьогоденного суспільства продовжується хід становлення й утвердження громадських організацій як інституту соціалізації нової генерації.

Формування в підлітків і молоді громадської активної позиції є однією з головних задач у сучасній освіті. Вирішення якої відображається на направленості освітньої діяльності, а саме здатності до ефективної соціалізації її учасників, що потребує більш ретельного вивчення.

Аналіз актуальних досліджень. Науковий пошук із даної проблеми дав можливість систематизувати результати досліджень науковців: проблеми соціалізації в процесі встановлення особистості (Л. Виготський, С. Максименко, Ж. Піаже); багато праць розкривають вікові особливості перебігу процесу соціалізації (Л. Божович, І. Кон, В. Мейлі, Н. Чепелева); питання взаємодії особистості й освітнього середовища (В. Москалець, Т. Щербан); акмеологічний аспект як органічну єдність процесу становлення особистості (Л. Орбан-Лембрик, О. Панасюк), аналіз структурно-функціонального апарату соціалізації (Г. Балл, А. Дмитренко, М. Корнев), питання застереження десоціалізації підлітків (В. Ілійчук, В. Кушнірюк, В. Оржеховська). Незважаючи на те, що соціалізація дітей і молоді знаходиться в полі зору науковців, не вистачає досліджень, які б означували проблеми соціалізації саме юних лідерів громадянського суспільства.

Мета статті полягає у висвітленні ключових питань актуальної проблеми сьогодення – соціалізації юних лідерів громадянського суспільства та визначенні інноваційних аспектів педагогізації освітнього середовища формування сучасного лідера громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Її метою є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [5].

Головними завданнями освіти в Україні є виховання громадянина України, формування особистості вихованця, розвиток його здібностей і обдарувань, наукового світогляду; підготовка їх до подальшої освіти та трудової діяльності; виховання поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини та громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення

до обов'язків людини та громадянина; реалізація права вихованців на вільне формування політичних і світоглядних переконань; виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей Українського народу та інших народів і націй; виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я.

Особистість людини формується й розвивається в результаті впливу багаточисленних факторів: об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або згідно визначеної мети. При цьому сама людина не уявляє собою пасивну істоту, яка фотографічно відображає зовнішній вплив [8, 10].

Соціальне становлення відбувається під стихійним або цілеспрямованим впливом величезної кількості відповідних суспільних структур та інститутів, виховна роль яких по-різному виявляється на вікових стадіях цього процесу. Важливим виховним фактором є найближче соціальне оточення, у якому проходить життя й діяльність учня, тобто середовище у вузькому розумінні цього слова – сім'я, дитячий колектив, товариші, дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються школярі [1, 22].

Соціалізація – процес і результати засвоєння людиною історично створених соціальних норм і культурних цінностей (конструктивних і саморуйнівних), що передбачають його включення в систему суспільних відносин та самостійне відтворення цих відносин [12, 183].

Соціалізація – процес двосторонній. З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми, установки, властиві суспільству й соціальним групам, до яких він належить, а, з іншого – активно залучається до системи соціальних зв'язків і набуває соціального досвіду. М. Євтух та О. Сердюк зазначають, що мета соціалізації полягає в тому, щоб допомогти вихованцеві вижити в суспільному потоці криз і революцій: екологічних, енергетичних, інформаційних, комп'ютерних тощо, оволодіти досвідом старших, досягнути своє покликання, визначити власне місце в суспільстві, самостійно знайти шляхи найефективнішого самовизначення в суспільстві. У цей час людина прагне до самопізнання, самоосмислення, саморегуляції, самовдосконалення, самооцінювання й особливо самореалізації [3, 55].

Розглядаючи сутність поняття «соціалізація особистості», слід зауважити, що між ученими немає єдності, насамперед, у його визначенні. Так, М. Фіцула з урахуванням сучасних досліджень педагогіки та психології ототожнює це поняття з терміном «соціальне становлення» [11].

Інша група вчених (Л. Сохань, І. Єрмаков, Л. Максименко, П. Кравчук, О. Сухомлинська) розглядають цей процес як формування соціальної

компетентності, обізнаності, поінформованості, досвідченості в колі питань, пов'язаних із її функціонуванням у людському оточенні [2].

Значний внесок у розробку вітчизняної теорії лідерства зробили Д. Ельконін, Р. Кричевський, Л. Уманський. Зокрема, Л. Уманський визначає лідерство як явище активного ведучого впливу особистості – члена групи – на групу в цілому [10].

Володіння позицією лідера, на думку Р. Кричевського, може бути зумовлено реалізацією особистістю певних якостей, які виступають ціннісними для групи [6].

Поміж зарубіжних досліджень психолого-педагогічних аспектів лідерства вчені (Е. Богардуса, Д. Мак Грегора, Р. Стогділла) переважно у своїх роботах спиралися на один підхід до аналізу лідерства, домінуючий під час виконання дослідження, на який впливали певні соціокультурні фактори. Концептуальну основу технології склали наукові психологічні положення про сутність і закономірності розвитку особистості (Д. Ельконін, Е. Еріксон), про психологічний зміст і закономірності виховання (І. Бех, Г. Костюк), принципи системного підходу до вивчення психічних явищ і педагогічних процесів (С. Архангельський, В. Беспалько, О. Скрипченко), психолого-педагогічні принципи впровадження в освітню практику особистісно орієнтованих педагогічних технологій, синтетична теорія лідерства, теорія лідерства як способу групової диференціації, теорія лідерських ролей, теорія ціннісного обміну як механізму висування особистості на лідерську позицію у групі (Р. Кричевський).

Нагальним чинником у процесі формування юного лідера громадянського суспільства є вплив на його свідомість. Отже, процес соціалізації юного лідера громадянського суспільства займає вирішальне значення в процесі формування лідерських якостей особистості.

Із соціологічної точки зору особистість є не тільки наслідком, але й причиною соціально етичних дій, учинених у даному соціальному середовищі. Лідер, з одного боку, інтегрує соціальні відносини навколишнього середовища, а з іншого боку – виробляє своє особливе ставлення до зовнішнього світу. Таким чином, відбувається взаємодія, в окремих випадках, – взаємодія соціальних груп.

О. Жорнова акцентує увагу на здатності особистості забезпечувати самозміну засобами звичної активності, що проявляється як ефективний вплив на життєдіяльність інших громад, переосмислення, усвідомлення існування інших культурних значень раніше привласненого сенсу життєдіяльності [4, 93].

Актуалізований сучасними соціокультурними трансформаціями, процес соціалізації особистості М. Степаненко вбачає як здатність адекватно й відповідально реагувати на стрімкі соціальні перетворення,

вміння використовувати набуті знання, навички й уміння відповідно до різних життєвих ситуацій, як існуючих, так і очікуваних [7].

Лідер у соціумі оволодіває звичаями, традиціями й нормами певної громадської спільноти, відповідно формується мислення, властиві даній громаді.

Нині діяльність школи в Україні змінюється, умовою побудови її моделі як соціально-педагогічного комплексу є соціальне становлення та розвиток творчого потенціалу особистості учня, діяльність якого базується на захопленнях і потребах. Цінністю такої інноваційної освітньої моделі є усвідомлення кожним учасником навчально-виховного процесу пріоритетних принципів освіти: рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту та всебічного розвитку; гуманізація й демократизація; пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей над політичними і класовими інтересами; органічний зв'язок із національною історією, культурою, традиціями; незалежність державної системи освіти від політичних партій, інших громадських і релігійних організацій; науковий і світський характер освіти в державних навчально-виховних закладах; інтеграція з наукою та виробництвом, взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогнозованість системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність системи освіти; відповідність освіти світовому рівню; поєднання державного управління та громадського самоврядування в системі освіти [5].

Серед домінуючих підходів соціалізації сучасних лідерів громадянського суспільства є залучення учнів до спеціально організованого, насиченого освітнього процесу, тобто забезпечення спеціалізованої підготовки старшокласників на основі їх індивідуальних особливостей і здібностей, пізнавальних інтересів і потреб, свідомого вибору напряму професійного самовизначення, самореалізації та успішної соціалізації.

Зокрема, процес соціалізації юних лідерів передбачає створення й дотримання організаційно-педагогічних умов, спрямованих на соціалізацію учнів у навчально-виховному середовищі:

- забезпечення реалізації інваріативної та варіативної частин навчального процесу із залученням громадських організацій (ГО) та вищих навчальних закладів (ВНЗ), як практичної реалізації філософсько-освітнього аспекту формування юного лідера громадянського суспільства;
- конструювання пізнавального профорієнтаційного матеріалу на основі принципів системності, послідовності й наступності;
- реалізація творчих зв'язків із батьками й керівниками, представниками громадських організацій, представниками позашкільних навчальних закладів;

- формування соціальної компетентності та лідерських якостей учасників на засадах особистісно орієнтованого виховання з урахуванням специфіки та розвитку мотивації лідерства.

Середовище – це комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину та значною мірою впливають на розвиток [9, 53–55]. Процес соціалізації юного лідера відбувається в середовищі.

Ефективність соціалізації юних лідерів громадянського суспільства забезпечується цілісною сукупністю об'єктивних і суб'єктивних умов, які визначають динаміку розвитку особистості в освітньому просторі Школа-ВНЗ-ГО.

Отже, назрілим є завдання створення освітньої платформи для підготовки юних лідерів громадянського суспільства, яка оптимізує створення єдиного ціннісного інформаційно-освітнього середовища Школа-ВНЗ-ГО, інноваційні зміни якого впливають на формування лідерських якостей і готовності юнацтва до взаємодії із соціумом.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, подальшими об'єктами дослідження в соціалізуючому інформаційно-освітньому середовищі формування юного лідера громадянського суспільства можуть бути:

– створення позашкільного навчального закладу – Школи юних лідерів громадянського суспільства;

– зміст освіти (варіативна частина, збагачена соціалізуючими курсами, факультативами);

– системи організації навчально-виховного процесу (позашкільною, поурочною, модульною, віртуальною);

– управлінська діяльність (корпоративна культура, аксіологічний, синергетичний, акмеологічний підходи, лідерство в освіті, самоврядування);

– зміст профорієнтаційної роботи (допрофільне, профільне навчання);

– співпраця із соціумом (родинно-шкільне виховання, взаємодія із соціальними інститутами, органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадські організації);

– співпраця з науковими, науково-методичними установами (додаткова професійна освіта, набуття соціальної компетентності, експериментальна робота, висвітлення й передача перспективного педагогічного досвіду тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Аракелова Г. Г. Учителям и родителям о психологии подростка : науч.-попул. [Text] / под ред. Г. Г. Аракелова. – М. : Высш. шк., 1990. – 304 с.

2. Дорошенко К. Г. Виховання гуманістичного ідеалу старших підлітків у позакласній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.07 / К. Г. Дорошенко ; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2003. – 20 с.

3. Євтух М. Б. Соціальна педагогіка : підручник / М. Б. Євтух, О. П. Сердюк. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2003. – 232 с.
4. Жорнова О. І. Соціокультурна компетентність студентів в контексті оминання «слабких ланок» сучасного освітнього процесу / О. І. Жорнова // Вища освіта України. – Додаток 3 (Т. 3), 2006. – Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору». – С. 93–100.
5. Закон України про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Кричевский Р. Л. О механизме детерминации статуса личности в социальной группе / Р. Л. Кричевский // Проблемы формирования ценностных ориентаций и активности личности в её онтогенезе : межвуз. сб. науч. трудов. – М. : МГПИ им. В. И. Ленина, 1987. – С. 128–143.
7. Сорокин П. А. Социокультурная динамика / П. А. Сорокин // Человек. Цивилизация. Общество / общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов : пер. с англ. – М. : Политиздат, 1992. – С. 427–504.
8. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі : методичні рекомендації щодо реалізації обласної науково-методичної проблеми. – Херсон : Херсонська академія неперервної освіти, 2013. – 48 с.
9. Социальная педагогика: Курс лекций : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под общ. ред. М. А. Галагузовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 416 с.
10. Уманский Л. И. Психология организаторской деятельности школьников / Л. И. Уманский. – М. : Просвещение, 1980. – 160 с.
11. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник / М. М. Фіцула. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – 192 с.
12. Шацкий С. Т. Роль среды в педагогическом процессе / С. Т. Шацкий // Народное образование. – М., 1964. – С. 179–184.

РЕЗЮМЕ

Любарец В. В. Особенности социализации юного лидера гражданского общества.

В публикации отмечены особенности социализации личности как необходимую предпосылку подготовки юных лидеров гражданского общества. Осуществлен анализ различных подходов ученых к вопросам социализации в контексте обучения и воспитания личности. Освещены ключевые вопросы актуальной проблемы современности – социализации юных лидеров и определении инновационных аспектов педагогизации образовательной среды формирования современного лидера гражданского общества. Отмечены необходимость создания единой инновационной информационно-образовательной среды: Школа – Высшее учебное заведение – Общественная организация. Установлены необходимые пути оптимизации процесса социализации современных лидеров гражданского общества. Определены организационно-педагогические условия, направленные на социализацию участников учебно-воспитательной среды. Определены дальнейшие объекты исследования в социализирующей информационно-образовательной среде формирования юного лидера гражданского общества.

Ключевые слова: социализация, социальная компетентность, личность, информационно-образовательная среда, юный лидер гражданского общества.

SUMMARY

Liubarets V. The peculiarities of socialization of a young leader of civil society.

The peculiarities of socialization of the personality are marked in a publication, which are necessary pre-condition of preparation of young leaders of civil society. The analysis of different approaches of scientists on the questions of socialization in the context of studies and education of the personality is carried out. Certainly, due to socialization a man is brought over to society, mastering customs, traditions and norms of certain social association, corresponding ways of thinking, peculiar to this culture, standard of behavior, form of rationality and sensuality.

The key questions of the present time socialization of young leaders of civil society are reflected and the innovative aspects of pedagogization of educational environment of forming modern leaders of civil society are characterized. The necessary ways of optimization of the process of socialization of modern leaders of civil society are marked: bringing students to the saturated specially organized educational process; elucidation to the process participants of the socially approving behavior models, providing them by clear vital reference-points; realization of own individually-typology features and their realization by the teachers in communicative activity; students' motivation of achievement forms in educational activity of the participants in their co-operation has a correction of communicative deformations; exposure of age and individual features of students that influence the process of their socialization. The necessity of creation of the innovative information-educational environment of forming of a young leader of civil society is certain: School Higher educational establishment, Public organization. Efficiency of socialization of young leaders of civil society is provided by integral totality of objective and subjective terms that determine the dynamics of development of the personality in information-educational space. Task of creation of educational platform for preparation of young leaders of civil society that optimizes combination of innovative technologies of studies with making of the scientifically reasonable system of mental and ethical and social pedagogical education of young leaders of spiritual creative nation is proved. The organizational-pedagogical terms connected with socialization of participants of educational environment are defined. The further objects of research are outlined in the socializing information-educational environment of forming young leaders of civil society.

Key words: *socialization, social competence, personality, information-educational environment, young leader of civil society.*